

Makt bakom våld

[singlepic id=343 w=583 h=388]

Ingen slår väl en kvinna med funktionsnedsättning! Varken omgivning eller myndigheter vill se våldet. Det gör det extra svårt att anmäla en person man är beroende av eller bryta upp från en våldsam partner. Men det går.

Text: Malena Sjöberg | Bild: Bibbie Friman | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 3 2011](#)

– Kvinnors underordning i samhället leder till övergrepp mot oss precis som mot andra kvinnor, säger Madeleine Linder och Elin Berg Trygstad. Funktionsnedsättningen gör oss särskilt sårbara för våldet riktas ofta just mot den.

Båda har blivit utsatta för våld av män de levtt med. Madeleine Linder är lärare i genusvetenskap på Kvinnofolkhögskolan i Göteborg. Mannen utnyttjade hennes synskada och skapade situationer som var svåra för henne att ta sig ur. Sedan övergick han alltmer till rent våld.

Sista gången Elin Berg Trygstads man utsatte henne för våld låg hon medvetslös i lägenheten i ett dygn innan hon fick vård. Nu har hon epilepsi, en hjärnskada och en whiplashskada. Hon är ingenjör men kan inte yrkesarbete på grund av sina skador.

Kvinnor med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp, deras livssituation skiljer sig lika mycket åt som andra kvinnors. De flesta känner sig inte mer utsatta för våld än andra kvinnor utan lever fria, självständiga liv i goda relationer. Men det finns faktorer i tillvaron som delas av många och som gör sårbarheten större i en våldssituation.

Madeleine har flera gånger mött föreställningen att alla män som lever med kvinnor med funktionsnedsättning är goda. "Tänk vad han är snäll som tar hand om dig". Hon har också upplevt hur omgivningen blundar och inte tar våldet på allvar. "Om du anmäler honom blir hans liv förstört", sa någon när hon

berättade om hur hon hade det hemma. Och hon blev inte trodd när hon ville polisanmäla sin man. "Gå du hem till honom och baka något gott till kaffet så ska du se att det blir bra", sa den kvinnliga polisen.

Grundorsaken till våldet mot kvinnor med eller utan funktionsnedsättning är densamma, poängterar Elin och Madeleine:

– Makt! Men en funktionsnedsättning innebär ofta en dubbel underordning. Beroendet av hjälp från omgivningen och dålig ekonomi bidrar till att öka sårbarheten.

– Att bli utsatt för våld kan snabbt bryta ner en kvinnas självkänsla, särskilt om hon är beroende av den som utövar våldet. Och det går ännu lättare om självkänslan redan är bräcklig och det är den hos många kvinnor med funktionsnedsättning.

Kvinnor med funktionsnedsättning har högre utbildning än män med funktionsnedsättning (precis som kvinnor i allmänhet har högre utbildning än män). Men det är ändå många som inte har någon utbildning efter gymnasiet. Det är svårt att få jobb när man har en funktionsnedsättning och många är rädda för att skaffa sig studieskulder. Konsekvensen blir att många kvinnor är ekonomiskt beroende av en man.

– Det sänker självkänslan, om man inte har något jobb räknas man ju inte riktigt, säger Elin Berg Trygstad.

Många kvinnor har svårt att förhålla sig till dagens kvinnliga utseendeideal och det kan påverka självbilden särskilt mycket för den som tycker att hon inte har en chans att leva upp till idealet.

– Vilken bild av Kvinnan har vi i dag? Ja, inte tänker någon i alla fall på sådana som jag, en liten blind tant i femtioårsåldern, säger Madeleine Linder. Men våldet mot kvinnor gör ingen skillnad på ålder och utseende, det slår mot kvinnor i alla livssituationer.

Mest sårbara är de som vill dölja sin funktionsnedsättning, anser Madeleine Linder. Hon har mött kvinnor med synskada som

inte vill använda sina hjälpmedel för att de det gör skadan tydligare för omgivningen. De gör sig hellre beroende av mannen de lever med för att klara sig praktiskt och ta sig fram.

– Om en kvinna inte kan ta sig någonstans på egen hand, hur ska hon då kunna lämna en destruktiv relation.

Madeleine har själv varit i den situationen. Hon gjorde hon allt för att dölja att hon blev slagen. När våldet pågick som värst gick hon en massörutbildning. Man skulle byta kläder inför lektionerna, så när hon kände att hon hade fula blåmärken på kroppen stannade hon hemma. Det är så lätt att bli hjärntvättad om man både är kär i en man och beroende av honom. Madeleine minns hur påverkad hon blev av sin man eftersom hon på många sätt beundrade honom.

– Till slut tänkte jag som han. En gång hade jag köpt en klänning med en väninna som smakråd. Han sa att den var ful och jag gick genast och bytte den.

Taxi som kör för färdtjänsten kommer ofta på tal när kvinnor med funktionsnedsättning berättar om våld och kränkningar. Elin Berg Trygstad har rätt till färdtjänst eftersom hon har svårt att åka kommunalt på egen hand, men har ändå slutat åka färdtjänsttaxi. Nu åker hon spårvagn med sin sambo som stöd.

– Jag brukade sitta i framsätet därför att benutrymmet är större och nackstödet bättre, men jag tröttnade på att få chaufförens telefonnummer på en lapp och en hand på låret. De tror kanske att vi som åker färdtjänst inte kan få någon man och är mer tillgängliga än andra.

Om man har ett omfattande rörelsehinder tvingas man vänja sig vid att andra människor rör vid ens kropp, hjälper en att klä av sig, duscha, gå på toaletten. De flesta kan säga ifrån om någon överskrider gränsen för respektfull beröring, men inte alla.

Att ha en funktionsnedsättning som innebär att man är beroende av en eller några få personer som känner en väl för att kunna kommunicera med omgivningen, ger en särskild sårbarhet. Om man

blir utsatt för övergrepp av exempelvis sin sambo, en annan anhörig, en assistent eller personal i en gruppbostad, får man kanske inte en chans att berätta för någon annan. Därför ska det aldrig vara bara en person som hjälper den som behöver mycket assistans.

Annika Ronneland arbetar med kvinnofrågor i föreningen Grunden i Göteborg, som ägs och drivs av personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

– Om man har en intellektuell funktionsnedsättning kan det vara särskilt svårt att inse att den man är kär i utnyttjar ens svårigheter, menar Annika Ronneland. Och om man inte vet vad som är våld och övergrepp vet man inte att man har rätt att säga nej.

Hon bor i egen lägenhet, men bodde tidigare i gruppbostad. Hon ifrågasatte att det ibland var manlig personal som hjälpte kvinnor att duscha. Några av kvinnorna kunde inte tala, och ingen frågade dem om det var okej för dem att få hjälp av män.

– Vuxna med intellektuella funktionsnedsättningar måste respekteras som vuxna. Personalen måste respektera att de är kvinnor och män de har att göra med, säger Annika Ronneland. Hur ska vi annars lära oss att kräva att bli respekterade som vuxna?

Studier har visat att:

- sex av tio kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar har utsatts för sexuella trakasserier i vuxen ålder.
- en kvinna av tio har våldtagits av en man som hon inte haft ett sexuellt förhållande med.
- en av fyra har utsatts för våld eller tvång av en partner.
- en av tre har blivit slagen innan hon fyllt 15.
- en av fem har tvingats till sex före 15 år.
- en av fem kvinnor har försökt ta sitt liv.

Annika blev våldtagen två gånger av samma kille när hon gick i gymnasiet. Första gången berättade hon det inte för någon. Hon

skämdes och trodde att det var hennes fel. Men andra gången berättade hon det för sin mamma och de gick till polisen och anmälde honom. Många som har intellektuella funktionsnedsättningar går inte till polisen när de råkar ut för övergrepp därför att ingen har berättat att man ska göra det.

Andra vågar inte polisanmäla. De är rädda att inte bli trodda. De har kanske svårt att föra sin egen talan och kan inte formulera var gränsen går för en kränkning. Då måste det finnas kunskap om vad det innebär att ha en intellektuell funktionsnedsättning både hos polis och domstolar – för att rättssäkerheten ska vara lika för alla. Annars utsätts människor för ett övergrepp till. Av samhället.

– För oss som har intellektuella funktionsnedsättningar handlar det om att få bli både jämställda och jämlika, att bli sedda som vuxna kvinnor och män och inte bara som funktionshindrade. Vi vill leva vanliga Svenssonliv och det kämpar vi för varje dag, säger Annika Ronneland.

På frågan vad samhället behöver göra för att minska våldet mot kvinnor med funktionsnedsättning och för att stödja dem som råkar ut för våld svarar Elin Berg Trygstad utan tvekan:

– Inse att våldet finns, få bort skyggglapparna. Och så måste vi få männen att förstå att de också skulle vinna på att vi var jämställda.

Elin var med och arbetade i projektet Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning som drevs av organisationen Forum Kvinnor och Funktionshinder, och som avslutades förra året. Projektets syfte var främst att få handikapprörelsen att prioritera frågan om våld och att samarbeta med kvinnojourerna för att förbättra stödet.

Både Elin och Annika har varit delaktiga i projektet Dubbelt Utsatt som handlar om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Bakom projektet står Bräcke Diakoni i Göteborg. Projektet har bland annat ordnat utbildning för kvinnojourerna och granskat tillgängligheten där. Kvinnor med

rörelsehinder kan ofta inte ens komma in och döva kvinnor kan inte ringa dit. Jourerna har ofta svårt att ta emot kvinnor med intellektuella eller psykiska funktionsnedsättningar, det saknas kunskap och resurser.

Kommunerna måste ge kvinnojourerna ekonomiska möjligheter att ta emot alla kvinnor som behöver hjälp och beskydd, anser Elin, Madeleine och Annika.

malena@algonet.se

Läs vidare

Slagen. Ordlös. Maktlös. Utvecklingscentrum Dubbelt utsatt. Bräcke Diakoni, 2010.

Var tredje kvinna. Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Malena Sjöberg. Forum – Kvinnor och Funktionshinder. 2010.

Våldsutsatthet bland kvinnor som vänder sig till psykiatrisk vård. Anita Bengtsson-Tops. Nationellt centrum för Kvinnofrid. 2011.